DEBATT

Har du tips, innspill eller kommentarer?
redaksjonen@dagen.no

PRISVINNER: Hvorfor Navi Pillay, akkurat nå, når valget sammenfaller så godt med utbredte norske politiske holdninger til Israel, spør innsenderen.
Foto: Patrick Post / AP / NTB

Redusert til et symbol på norsk politikk

KIM HAAGENSEN
Ålesund

Navi Pillay fremstår som et enestående menneske. Fra kampen mot apartheid til arbeidet for internasjonal rett har årets fredsprisvinner fortjent heder og respekt. Det samme gjelder Liu Xiaobo, som fikk prisen i 2010. Men min respekt for prisvinnerne må ikke forveksles med min tillit til dem som velger dem.

Min skepsis til Nobelkomiteens uavhengighet begynte for alvor i 2010. Jeg pendlet da til Kina gjennom arbeidet og opplevde reaksjonene på Liu Xiaobos pris. Norges svar var at Nobelkomiteen var uavhengig av norske myndigheter. Kineserne skulle altså akseptere at en komité valgt av Stortinget og ledet av tidligere statsminister Thorbjørn Jagland, ikke representerte norsk politikk. Jeg forsto skepsisen. For oss nordmenn var skillet selvinnlysende. Men er fravær av direkte instruksjon det samme som reell uavhengighet?

Epstein-filene har senere avdekket forbindelser mellom Jagland og Jeffrey Epstein, også fra perioden da Jagland ledet komiteen. Det beviser ikke at noen påvirket en prisutdeling, og jeg legger heller ikke til grunn at det skjedde. Men hva tenkte mennesker i internasjonale maktmiljøer som kjente disse forbindelsene, når Norge forsikret verden om komiteens uavhengighet? Når Donald Trump snakker som om norske politikere kan gi ham fredsprisen, avfeier vi det gjerne som uvitenhet. Kanskje burde vi være mindre sikre på at vår formelle beskrivelse av makt er hele historien.

Før årets tildeling ble internasjonale domstoler nevnt som mulige vinnere, mens de står under press fra stormakter. En pris til en domstol ville hedret selve rettsprosessen, uavhengig av hvilke konklusjoner vi ønsker oss. I stedet valgte komiteen Pillay. Hun ledet FN-kommisjonen som i 2025 konkluderte med at Israel hadde begått folkemord i Gaza. Den internasjonale domstolen har ennå ikke avsagt endelig dom i saken. Nobelkomiteen trekker frem hennes kommisjonsarbeid, men nevner ikke folkemordkonklusjonen. Pillay selv fremhevet Gaza-arbeidet etter tildelingen. Hvorfor denne forskjellen?

Pillays livsverk gjør henne til en verdig kandidat. Men det finnes mange verdige kandidater. Hvorfor henne, akkurat nå, når valget sammenfaller så godt med utbredte norske politiske holdninger til Israel? Det er trist dersom et menneskes store innsats blir betraktet gjennom mistilliten til dem som hedrer henne. Pillay fortjener å bli vurdert for sitt arbeid, ikke redusert til et symbol på norsk politikk.

Her møter vi noe jeg vil kalle det norske godhetstyranniet: en overbevisning om å stå på riktig side som nærmest fritar oss fra å undersøke om vi faktisk gjør det. I Gaza-debatten kan spørsmålet om en juridisk folkemordklassifisering raskt møtes med «støtter du folkemord?». I Ukraina-debatten kan forsøk på å forstå russiske motiver møtes med mistanke om at man er Putin-venn eller russisk agent. Men å undersøke en tanke er ikke det samme som å akseptere den.

En formulering som ofte tilskrives Aristoteles, uten sikker kilde, sier at et utdannet sinn kan betrakte en tanke uten å akseptere den. Jeg vil legge til: over lengre tid. Å bære en vanskelig tanke med seg, undersøke den fra flere sider og tåle at man ennå ikke vet hva man mener. Det krever mer enn å avvise et argument etter noen sekunder.

Dette leder til et ord vi bruker ofte: respekt. Det stammer fra latin «respicere» – å se tilbake, å se en gang til. Nettopp når vi har redusert et menneske til en fiende eller en merkelapp, trenger vi å se igjen. Ser vi lenge nok, finner vi et menneske med menneskelige grunner, akkurat som oss selv. Det unnskylder ingen handling. Men hvordan skal vi skape fred dersom vi ikke forsøker å forstå dem vi står i konflikt med? Alle kriger blir til slutt overvunnet av fred. Hvorfor vente med forståelsen til krigen er over?

Det gjelder også Trump. Når han reagerer kraftig på fredsprisen, kan reaksjonen nærmest bli en bekreftelse på vår egen moralske overlegenhet. Venstres Abid Raja sa til VG at dersom Trump skaper fred i Ukraina og løser konflikten mellom Israel og Palestina, vil trolig det eneste som står i veien for fredsprisen være hvordan han ordlegger seg. La det synke inn: To historiske fredsbragder, men kanskje feil tonefall? Ord kan skade fred. Men skal prisen belønne fredsskapende handlinger, eller mennesker som passer vår forestilling om et moralsk forbilde?

Jeg vet ikke hvorfor Nobelkomiteen valgte Pillay. Men en komité blir ikke upolitisk bare fordi ingen instruerer den. Mennesker tar med seg nettverk, lojaliteter og blinde flekker inn i sine verv. Det krever ingen konspirasjon. Kanskje godhetstyranniet ikke først og fremst kjennetegnes av at vi tar feil, men av hvor vanskelig vi gjør det for andre å undersøke om vi har rett. Og kanskje begynner ikke fred med at vi blir enige, men med at vi evner å se mennesket i den vi er mest uenig med.

DELTA I DEBATTEN

Vi tar gjerne imot dine innlegg til papiravisen. Husk at du også kan debattere i kommentarfeltene til artiklene på **www.dagen.no**

Debattredaksjonen prioriterer korte innlegg. Innlegg bør være på mellom 3000 og 5000 tegn (mellomrom inkludert). Også kortere og lengre tekster vil bli vurdert. Det er kvalitet, aktualitet og kapasitet som avgjør hva som til enhver tid publiseres.

Send dine innlegg til:
debatt@dagen.no

Oppgi fullt navn, adresse og telefonnr. Legg gjerne ved bilde. Vi forbeholder oss retten til å redigere innsendt materiale. Velkommen med bidrag til Dagens debatt!

DEBATTANSVARLIG:
redaktør
SOFIE BRAUT